

Izhaja vsak ponedeljek
in četrtek ob 8. uri
— predpoldne. —
Stane za celo leto 15 L.,
za pol leta 8 L., za četrt
leta 4 L. Za inozemstvo
celo leto 30 L.
Na naročila brez
dopolne naročnine se
ne oziramo.
Odgovorni urednik:
RICHARD OREL.

GORIŠKA STRAŽA

Številka 62.

V Gorici v ponedeljek 6. avgusta 1923.

Letnik VI.

Nefrankirana pisma se
ne sprejemajo. Oglasi
se računajo po dogovo-
ru in se plačajo vnaprej.
List. izdaja konsorcijsko
"GORIŠKE STRAŽE"
Tisk. S. Spazzal
v Trstu.
Uprava in Uredništvo:
ulica Mameli 6.
(prej Scuole).

Odgovor ministra.

Odprava slovenskega jezika na goriški sodnji je globoko pretresla in razburila našo javnost. Saj je bil to eden izmed najbolj strahovitih udarcev, kar jih je doživelo goriško ljudstvo pod novo državo. Odlok predsednika goriškega sodišča se je zdel Slovencem taka nezastopljiva krivica, da ljudje začetkom skoraj niso hoteli verjeti našemu poročilu.

Slovenski poslanci so se nemudoma obrnili na pravosodnega ministra in zahtevali, naj krivični odlok prekliče. In te dni je prišel poslanec Podgorniku in ščeku odgovor, ki je tak, da ga moramo v spomin naših potomcev na tem mestu celega objaviti:

«ODGOVOR».

«Res mi je znano, da je predsednik sodišča v Gorici odredil, da morajo biti vsi spisi, ki se predložijo sodišču tega mesta, sestavljeni v italijanskem jeziku ali da mora biti, če se predložijo v slovenskem jeziku, priložen vsaj prevod v italijanščini, overovljen od pristojnega odvetnika.

Ukrep predsednika goriškega sodišča je popolnoma zakonit, kajti z aneksijskimi zakoni in s tem, da se je raztegnila na nove pokrajine temeljna ustava kraljestva, so vsi zakoni, vse odredbe in vsi običaji, ki so veljali v minulnem avstro-ogrskem cesarstvu glede uporabe katerega koli neitalijanskega jezika pred sodišči, odpravljeni, ker so nezdržljivi z ENOTNIM ZNAČAJEM DRŽAVE IN S CILJI, KI SMO JIH ZASLEDOVALI IN DOSEGLI V VOJNI.

Minister: OVIGLIO.»

SLOVENCEV NI.

Tak je torej odgovor fašistovskega ministra pravde. Vtisnimo si ga globoko v spomin, da ga nikoli, nikjer in ob nobeni priliki ne zabimo.

Naravnost in brez ovinkov so nam povedali, kaj o nas mislijo in kaj z nami nameravajo:

1. Slovenski jezik mora iz sodnij, ker ima država «enoten značaj.» Država je «enotno» italijanska, v njej so sami Italijani in nihče drugi. Minister je Slovence kar z eno potezo zbrisal, sklenil je, da nas ni in tako smo prenehali živeti.

Kako naj bi torej vpoštevali slovenski jezik, kako slovensko narodnost, če Slovenci v Italiji sploh ne obstajajo?

Takih besed niso Slovenci še nikdar čuli, kar žive na tej zemlji.

Dobro si jih zapisimo v spomin, da ne zabimo nanje.

«CILJ VOJNE».

2.) Slovenski jezik mora iz sodišč, ker odgovarja to ciljem, ki jih je zasledovala in dosegla Italija v svetovni vojni. Ta izjava je naravnost zgodovinska. Ali bi mogla fašistovska vlada bolj odkrito govoriti, kakor je? Ali more biti po teh besedah med nami še Slovenec, ki dvomi o namenih in načrtih vlade?

V luči TEH besed je treba soditi vsak korak, vsako dejanje in vso politiko rimske vlade.

Ministru Ovigliu smo skoro hvaležni, da je dal našima poslancema tak odgovor, ker odpira oči tudi slepcem v naši deželi.

Vtisnimo si odgovor globoko v spomin in mislimo nanj vsekdar! Na odgovor moramo posebno misliti, ko se pojavi pred teboj «Slovenec» Peterlin in se priplazi na tvoj prag «slovenski pisatelj» Bandelj. Misli na odgovor in vedel boš, s kom govoriš in kaj ti je storiti.

Kaj se godi po svetu?

Težki dnevi Nemčije.

Nemiri, katere je bilo pričakovati 29. julija v Nemčiji, se k sreči niso vršili. Protifašistovski dan je potekel brez prelivanja krvi. Toda gospodarska in politična kriza nemškega naroda gre naprej in pretresa že temelje države. Katastrofalno padanje nemške valute žene cene vseh potrebščin v višino, draginja pritiska strahovito na ubogo ljudstvo. Dne 2. avgusta se je povišala n. pr. cena premoškega kar za 125 od sto. Delavci zahtevajo burno povišek plač in v industrijskih krajih sledi stavka za stavko. Mesta Hamburg, Breslau, Köln so prizorišča najostrejših mezdskih bojev. V Oberhausnu je prišlo do spopada med delavstvom in policijo, pri katerem je obležalo več mrtvih in nad 20 ranjenih. V Mainzu so izbruhnile radi draginje poulične demonstracije, ki jih je vlada udušila z orožjem.

Ostra nasprotstva v odgovornih strankah.

Stranke, ki nosijo pred zgodovino odgovornost za usodo države, so v zadregi in iščejo izhoda. V vsaki odgovorni stranki so nastala različna mišljenja in čim večje postajajo nevarnosti, tem hujše butajo nasprotstva med posameznimi strankami. V socialno demokratični stranki je prišlo do očitnega konflikta med desnico, ki se plaši pred padcem vlade, ker ne ve, kaj bo potem, in med levico, ki hoče za vsako ceno in brez pogojno strmoljaviti državnega kanclerja. Ista nasprotja so se pokazala v Centrumu, to se pravi v katoliški stranki. Pred par dnevi je zahteval eden prvih listov Centruma »Germania«, da mora berlinska vlada pasti, sedaj je pa vodstvo stranke dnevnik javno obsodilo. Z veliko težavo se je preprečil razkol stranke. Tako nasprotja so ravno v težkih časih zelo razumljiva. Čim nevarnejši je namreč položaj naroda, tem usodnejša lahko postane vsaka zgrešena politika in večkrat zadostuje le ena sama napaka, da trpi ljudstvo težke posledice za vso bodočnost. Zato je treba v takih časih sekati s sekuro.

Smrtna sovražnika se bližata.

V teh dneh krize se je taktika komunistov in nacionalistov tako nepričakovano zasukala, da je vsa Nemčija obstala od začudenja. Komunisti, ki so priredili 29. julija po državi protifašistovski dan, so ponudili iznenada nacionalfašistom roko. Znani boljševiški voditelj Karl Radek je predlagal nacionalistom, naj nastopijo skupno s komunisti proti vladi. Pred enim tednom torej skoro meščanska vojska, danes zavestništvo! Na to ponudbo je odgovoril voditelj nacionalistov, znani grof Reventlow s člankom «Kos potje», v katerem trdi, da je skupni nastop s komunisti mogoč in izvedljiv. Članek, ki je izšel v komunističnem dnevniku «Rote Fahne» (Rdeča zastava) je vzbudil po vsej Nemčiji in tudi onkraj mej velikanski vtis. Ako bi se dosedanja smrtna sovražnika združila k skupnemu napadu na Berlin, potem bi se vlada težko upirala dvojnemu naskoku in Nemčija bi se stresla v temeljih.

«Položaj Evrope pred polomom».

Da postaja položaj Nemčije neznošen in da drvi z Nemčijo vsa Evropa v prepad, tega se razločno zavedajo posebno na Angleškem. Zato silijo z velikim poudarkom v Francijo, naj sklene z Nemci sporazum. Toda Francozi hočejo polom Nemčije in zato jim je vsaka razprava o sporazumu skrajno neprijetna. Na angleške zahteve odgovarjajo silno megleno in se umikajo že mesece razločnemu in jasnemu odgovoru. Njihov nmen je prozoren: Angleže je treba toliko časa vleči za nos, dokler se Nemčija ne zruši na kolena, s čemer bi bila zadeva sama od sebe rešena. Francozi pričakujejo teden na teden, da se zvrši polom v Nemčiji. Angleži so pa postali francoskega zavlačevanja siti in njihova vlada je izjavila, da so postala pogajanja s Francijo in Belgijo brezsmiselna: «Med tem ko se mi razgovarjamo s Francozi gre položaj Evrope svojemu polomu nasproti». To so besede, ki bi morale v svoji strašni resnobi predramiti vest celega sveta. Kajti izgovoril jih ni noben politični sanjač, noben prenapet revolucionar, temveč ministerski predsednik največje države na svetu, ki nosi strašno odgovornost, n svojih ramenih. Izustil jih je mož, ki je v njen hladni in trgovski računi in ima globok vpogled v gospodarske razmere Evrope. Da bi si Anglija umila roke pred tem, kar ima priti, je sklenila, da objavi vse tajne diplomatske spise o ruskem vprašanju in dokaže tako pred svetom svojo nedolžnost in poštenost.

Raje propademo, kakor da bi se vdali.

Mi mislimo, da s tem ne bo mnogo pomagano, kajti Francozi ohranijo proste roke in izvedejo lahko svojo politiko proti Nemčiji do konca. Francozom sploh ni do vojne odškodnine, temveč za gospodarsko vničenje Nemčije. Strah pred bodočim vstajenjem nemškega naroda jim je šel v kosti in se ga ne morejo ostoreti. Vničenje nevarnega nasprotnika se jim zdi edina pot do narodne varnosti za prihodnost. In če bi hoteli Angleži preprečiti propast Nemčije, bi morali pač druge strune napeti, kajti z objavljanjem tajnih spisov se ne rešuje velika država pred gospodarskim polomom.

Nemci se dobro zavedajo resnega položaja, v katerem se nahaja njih država. Tudi oni računajo, da bi se mogla njih moč v kratkem zrušiti. Dvojni polom: gospodarski in politični se dviga pred očmi odgovornih državnikov. Toda Nemci se preživo zvedajo, kaj pomeni zanje ruska dežela, da bi se vdali. Ako dobè Francozi to bogato pokrajino v svojo oblast, so izrezali Nemčiji srce iz telesa. Zato je nemška vlada javno proglasila, da bo Nemčija boj nadaljevala in šla raje polomu nasproti, kakor da bi se vdala. To so odločne in važne besede. Nihče pa ne more prorokovati, če se bo Nemčiji posrečilo svoj načrt izpeljati.

Kaj je pri nas.

Razmerje med pesnikom D'Annunzijem in fašizmom že delj časa ni več povsem prijateljsko.

Ko se je začel fašizem razvijati po Italiji, je bil D'Annunzio s svojimi pristaši odločno na strani Mussolinija in ga je podpiral s peresom in s svojim ugledom, kjer je le mogel. D'Annunzio in Mussolini sta bili dve imeni, na kateri so prisegale množice rastočega fašizma. Pristaši D'Annunzija in Mussolinija so tvorili armado enega duha in ene same volje.

S časom so pa nastale razlike v mišljenju. D'Annunzio se ni več vsem strinjal s fašizmom in opazili smo, da se mu čedalje bolj umika. Nihče ni natančno vedel, kaj je vzrok navzkrižja in v čem se D'Annunzio ne strinja z Mussolinijem, videli so pa vsi, da se D'Annunzijeve pristaši zopet ločijo od fašistov in da hodi D'Annunzio svoja lastna pota. Ko je korakal fašizem nad Rim, D'Annunzija ni bilo več zraven. Pozneje je prišlo večkrat do očitih in javnih sporov med novo vlado in D'Annunzijeveci. Tako je tudi Goriška Straža svojočasno poročala, da je policija v Florenci preiskala glavni sedež D'Annunzijeveh privržencev in konfiscirala več pesnikovih proglosov.

D'Annunzio se je bil približal socialistom in stopil na čelo strokovne zveze pomorščakov in ladjedelniških delavcev.

D'Annunzijo in Mussolini.

Odkar je zmagal fašizem, so v državi stavke prenehale in moč delavstva se je oslabila. Novi položaj skušajo izrabiti tudi gospodarji ladjedelnic v svojo korist.

Vzeli bi radi delavcem najvažnejše ugodnosti, ki so si jih priborili v zadnjih letih, znižali jim plače in odpustili iz službe vse delavce, ki jim niso ljubi. Pri tem poskusu pa je nalletela zveza podjetnikov na D'Annunzija, ki se je postavil odločno na stran delavstva. Da bi se kapitalisti opravičili, so začeli kazati na fašistovsko vlado, češ da postopa ona s svojimi vslužbenci še ostreje kakor privatni podjetniki. Znano je, da odpušča vlada ker na desetisoče svojih nastavljenecv, da jim niža plače in nihče se ne upa ugovarjati. Mislimo samo na železnarje! Stalno nastavljeni državni vslužbenci, o katerih ni nihče niti sanjal, da jih more vlada kar čez noč odstaviti, so morali na cesto. Tako so govorili podjetniki in klicali na pomoč fašistovsko vlado, naj stvar razsodi. Kapitalisti so položili svojo zadevo v roke Mussolinija. Toda zastopniki deslavstva so se obrnili na D'Annunzija in pesnik se je postavil na njihovo stran.

Pogajanja ob jezeru.

Gospodom podjetnikom ni preostajalo drugo, kakor da se pogajajo z D'Annunzijem. Podali so se v pesnikovo vilo na prelepo jezero Garda. Tam jim je predložil D'Annunzio lasten načrt sporazuma. Podjetniki se morajo obvezati, da ne mečejo več delavcev iz službe, kajti brezposelnost bi vrgla njihove družine v veliko nesrečo. Nadalje morajo podjetniki skrbeti za svoje vslužbenke, ki so radi starosti ali boleznii postali dela nezmožni. Podpore za te reveže se morajo zvišati. Za spore med delavci in gospodarji se ustanovi razsodišče, ki ne bo več v oblasti fašistov, kakor je bilo do danes. To so glavne zahteve delavcev, za katere se je potegoval D'Annunzio. Podjetniki so pesnika pazljivo poslušali in nato njegov načrt odbili, sklicevaje se na

vlado, češ naj ona sama brez D'Annunzija reši spor. Pogajanja ob jezeru so se razbila, podjetniki so odpotovali. Kakor poročajo listi, je vze la vlada sama zadevo v roke in proučila D'Annunzijeve predloge. V četrtak je poklical Mussolini zastopnike delavcev in podjetnikov na posvetovanje v Rim. Več ur so se razgovarjali in pogajali, a prišlo je do novega preloma med kapitalisti in delavci.

Mogočen gospod.

Mussolini je preložil zadevo na poznejši čas.

Kaj sledi iz teh dogodkov? Da je D'Annunzio zelo mogočna oseba v Italiji. Ako bi se ne bil D'Annunzio potegnil za delavce, bi bila stvar že zdavnaj rešena. Toda vlada ima veliko spoštovanje do pesnika in se ne maha z njim spreti. Ker vedo, da je D'Annunzio mož velikega ugleda, se trudijo, kolikor morejo, da bi ne stopil v vrste nasprotnikov fašizma. Kajti D'Annunzio pomeni v današnjih razmerah več kakor cele stranke in ko bi se sprl z vlado, bi nasprotniki fašizma moralno pridobili na moči.

Po zborovanju v Sinaji.

Posvetovanja v romunskem letovišču Sinaji so se zelo hitro zaključila. Zastopniki Češko-Slovaške, Jugoslovije in Romunije so v glavnem ure dila razmerje z Ogrsko. To je poglaviti uspehi zborovanja. Ogrska država je sosedja Čehov, Jugoslovancev in Romunov in hoče ustvariti zopet svoje staro kraljestvo na račun teh treh narodov. Jasno je, da se Jugoslovani, Čehi in Romuni temu upirajo in drže zato Ogre stalno na uzi. V tem tiči najsilnejša vez Male antante. Ozir na Ogre drži Romunijo, Češko-Slovaško in Jugoslavijo trdno skupaj in jih bo tudi v bodočnosti. Ko gre za Ogre nastopajo vse tri države kot enota tudi napram antanti. To se je pokazalo zlasti v zadnjih časih. Ogrji so zahtevali mednarodno posojilo, da popravijo svoje gospodarstvo in utrdé valuto. Brž je nastopila Mala antanta in zahtevala pri stvari odločilno besedo. Antanta se je vdala in na zborovanju v Sinaji so Čehi, Jugoslovani in Romuni zavzeli svoje stališče. Ogrom se posojilo dovolj, toda Mala antanta odpošlje svojega odposlanca v nadzorovalno komisijo v Budapest, ki bo čuvala, da Ogrji ne vporabljajo denarja za oboroževanje in za propagando proti Mali antanti. Odslej naprej bo sedel torej v Budapesti zastopnik Male antante in opazoval, kaj delajo in naklepajo Ogrji. To je velik politični uspeh, ki bi ga ne bili Jugoslovani, Čehi in Romuni nikdar dosegli, da se niso združili v politično zvezo. Zborovanje v Sinaji je torej dokazalo življensko moč in vpliv Male antante.

Kaj je s Poljsko in Grčijo?

Najvažnejša točka zborovanja: pristop Poljske in Grčije k Mali antanti je pa ostala nerešena. Nekateri trdijo, da so temu vzrok spletakarje par velesil, ki jim prav nič ne diši, da bi se Mala antanta tako silno okrepila. Ko bi namreč pristopila Poljska in Grčija k Mali antanti, bi bila to mogočna zveza držav, ki bi govorila v Evropi važno besedo. Močnejša bi bila kakor vsaka velesila in se osvobodila varuštva velikih gospodov. Zato je razumljivo, da so prizadete velevlasti spletkarile, kar se je dalo, in pritiskale iz vse moči na Malo antanto.

Zalibog so pa danes Čehi, Jugoslovani in Romuni še preveč odvisni od antante, preveč so se navezani na njeno pomoč, da bi šli brez ozira in pardona do svojega cilja. Morali so vpoštovati razmere in potrpeti. Ko pa preteče nekaj let in se države v Mali antanti gospodarsko osamo-

svojijo, potem ne bo mogla nobena velesila in nobena antanta preprečiti združitve Poljakov, Romunov, Čehov, Jugoslovancev, Grkov in Bol-

garov. Danes je to nemogoče tudi radi tega, ker vladajo med Srbi in Bolgari, med Čehi in Poljaki še navzkrižja, ki jih more le čas izlečiti.

DNEVNE VESTI.

Franc Novak umrl.

Ob zaključku lista nam je došla pretresljiva vest, da je umrl Franc Novak, bivši urednik «Goriške Straže» in sedanjí urednik «Edinosti». Vedeli smo sicer, da je naš tovariš že delj časa težko bolan a kljub temu nas je vest o njegovi smrti globoko presunila.

S Francem Novakom odhaja iz naše javnosti značajan, duhovit in vesten časnikar, ki je bil z vsem svojim bitjem, s poslednjim svojim čustvom, z vsako svojo mislijo vdan slovenskemu narodu, iz katerega je izšel. V najtežjih časih je neomajno veroval v veliko prihodnost Slovencev. Mi, ki smo z njim delali in živeli, vemo, kaj pomeni v dnevnih stiskah taka vera v naš narod.

Njegovo truplo bo počivalo v slovenski goriški zemlji, ki jo je ljubil z vsem srcem, kakor malokdo med nami. To je njegovo zadnje veselje.

Pošiljamo dragemu tovarišu poslednje pozdrave z željo, da bi njegova vera v bodočnost slovenskega naroda zaživela v vsem našem ljudstvu!

Pogreb se bo vršil danes, v ponedeljek, ob 6. uri popoldne izpred hiše v ulici Codelli št. 12.

Pevci naj se zglasé pri g. pevovodji Komelu!

Vsi občinski sveti videmskih ljudovcev odstopili.

Fasistovska zveza za Furlanijo je napravila sklep, da morajo odstopiti vsi občinski sveti, ki se nahajajo v rokah ljudske stranke. Poslala je javen poziv na ljudovce in ti so se zbrali v soboto na posvetovanje v Videm. Po kratki razpravi so sklenili poslati svojim občinskim svetom poziv, naj odstopijo, ker je v danih razmerah nemogoče delovati. Ko to pišemo, so občinski zastopi poziv že izvršili.

«Il Friuli Fascista» je pisal v soboto, da morajo občinski sveti nemudoma odstopiti, da ne pride do spopadov. «V soboto zvečer ne bo stala niti ena popolarska občina na nogah.»

Pripomnimo, da je v Furlaniji tri četrtine vseh občin v rokah ljudske stranke.

Nesporazumljenje.

Gospod Pahor je v «Učiteljskem listu» št. 20-21. napisal, da je g. posl. V. Šček predlagal tri učitelje v Narodni svet in se zato huduje. Ko bi bil gospod Pahor pazno čital časopise, bi ne bil napisal svojega člančica. Nihče ni stavil nikjer takega predloga.

Predsednik Združenih držav je umrl.

Zadnjič smo poročali, da je predsednik Harding na agitacijskem potovanju zbolel ter moral prekiniti svoje politične shode. Danes prihaja vest, da je nenadoma umrl. Skoro vsi politiki umrjejo sredi dela, večkrat celo daleč od svoje družine.

Goriški časnikarji se priklopijo Trstu in ne Vidmu.

Društvo goriških časnikarjev, ki se je bilo razpustilo, je zopet ustanovljeno in se je priklopilo po daljšem obotavljanju tržaški mestu videmski organizaciji časnikarjev.

«Ljubezen med vse narodnosti in vse stranke.»

V Miljah pri Trstu je imela italijanska katoliška mladina zborovanje, iz katerega je poslala novemu tržaškemu škofu dr. Fogarju izraze svoje sinovske vdanosti.

Novi škof monsignor Fogar je odgovoril italijanski kat. mladini z nastopnim brzojavnim pozdravom:

«Dragi katoliški mladini, ki je moja nada in Benjamih mojega srca, prisrčna zahvala in najiskrenejši pozdravi očeta, z vročo prošnjo, da mi z molitvami in svojim vzgledom pomagat zanesi mir in slogo in krščansko ljubezen v celo škofijo, med vse narodnosti in vse stranke v imenu svetega srca Jezusovega in na čast katoliške mladine. Vas iskreno pozdravljam — vdani dr. Fogar.»

Ko se je prečital brzojav, je udarila mladina v burno ploskanje in vzklikala navdušeno novemu škofu.

«Istra» piše, da je po svetovni vojni to prvi slučaj, da se italijanska katoliška mladina v smislu krščanske provičnosti javno spominja drugih narodnosti dežele.

Tunis in Primorsko.

Tunis se imenuje dežela v Afriki, ki je podvržena Francozom. Tam živi tudi več stotisoč priseljenih Italijanov, za katere zahteva naša vlada italijanske šole in sploh vse, kar je treba, da se italijanski jezik, italijanska narodnost in kultura v tuniški javnosti spoštuje in ohrani pred potujčevanjem. Nečloveško in krivično bi bilo — pravijo v Rimu —, če bi Francozi zatirali materin jezik in narodnost tuniskih Italijanov. Kakor čitamo v listih, hoče rimska vlada izriniti pogajanja za rursko deželo, da prišije na Francijo in jo prisili k spoštovanju italijanske manjšine v Tunisu. Glejte, kako visoko razvit čut pravičnosti kažejo gospodje, ko gre za Italijane v Afriki. Kadar pa zahtevamo mi Slovenci, naj na naši zemlji slovensko narodnost in slovenski jezik spoštujejo, tedaj nas isti gospodje ozmerjajo za predrzne hujskače in prave nesramneže.

Čudežno ozdravljenje v Lurdu.

«Il Corriere d'Italia» poroča, da je v Lurdu ozdravela meka žena iz Torina, ki je imela mrtvoud v nogah. Osem let je uboga žena hodila na bergljah, ker je niso držale noge. Polna vere se je odpeljala na božjo pot v Lurd, v trdnem zaupanju, da jo Marija ozdravi. Ko se je pripeljala na postajo Lurd, se je naenkrat dvignila, vrgla od sebe berglje in šla s čilim korakom k Mariji, da se ji zahvali za čudežna ozdravljenje.

Ko so videli romarji čudež, so gignjeno ploskali in hvalili na glas Boga. Kakor poroča časopisje, so se zvršila te dni še druga čudežna oz-

dravljenja v Lurdu, in sicer med mnogoštevilnimi romarji iz Anglije, Francije in Belgije.

Šolstvo v goriškem okraju.

Okrajni šolski nadzornik Karl Rubbia je izdelal obširno poročilo o stanju šolstva v goriškem okraju v letu 1922-1923.

Iz poročila posnemamo sledeče zanimive številke: v letu 1923 je bilo v goriškem okraju vsega skupaj 98 šol. Od teh so bile tri novo ustanovljene, in sicer z italijanskim učnim jezikom. V 90 šolah je bil učni jezik slovenski, v 5 italijanski, 3 slovenske šole so bile radi pomanjknja učiteljev zaprte.

V vseh slovenskih šolah se je podučevalo letos tudi italijanščina, in sicer počenši z drugim razredom. Poseben poudarek se je polagal na zgodovino in zemljepis Italije.

Vseh učencev je bilo koncem leta vpisanih 10.876, od katerih je imelo dober uspeh 85 od sto.

Učiteljev je bilo v goriškem okraju letos 208.

Otroška vrtca sta bila dva, in sicer v Ločniku in v Kanalu, oba italijanska. Poročilo poudarja, da so obiskovali vrtce v Kanalu iz večine slovenski otroci, katerim se je razdeljevala opoldne skodela juhe s kosom kruha, popoldne pa samo kruh.

V Kanalu, Mirnu, Ajdovščini, Ločniku, Renčah, Vrtojbi in Solkanu so delovale obrtno-nadaljevalne šole in deželni odbor je ustanovil v različnih krajih stalne kmetijske-tečaje.

Za prihodnje leto nam obeta gošpod Rubbia, da se otvori italijanska šola z otroškim vrtcem v Solkanu in otroški vrtce v Podgori.

Torej zopet italijanske šole na slovenski zemlji.

Zmaga katoličanov in socialistov.

Na Nizozemskem so vpeljali proporcionalni volilni red, ki se je pri nas ravnokar odpravil. Na podlagi novega zakonika so se vršile koncem julija volitve v parlament, pri katerih so dobili največ poslancev katoličani, in sicer 16, drugi pa so socialisti, ki pošljejo v parlament 11 zastopnikov. Vseh poslancev skupaj šteje Nizozemsko le 50.

Redka požrtvovalnost.

Zbirka za glavno glasilo ljudovcev «Il Popolo», o kateri smo pred kratkim poročali, je dosegla že 105 tisoč lir. V pet tednih nad 100 tisoč lir prostovoljnih darov! Kakšna požrtvovalnost za lastno politično glasilo! Ali bi bili Slovenci sposobni — vprašamo zopet —, da se tako žrtvujejo za svoje liste?

Idrijska gimnazija.

Iz Idrije se nam poroča, da so se popražalo, na raznih mestih, kako je z idrijsko gimnazijo. V Trstu in Rimu so odgovorili, da še ni nič sklenjenega, sploh nič znanega o kakršni premostitvi. Tudi ako bi se gimnazija res odpravila, bi se gotovo ne enkrat. Začeli bi drugod s 1. razredom in v Idriji bi ne sprejemali več učencev v I. razred. Drugi razred do osme šole bi še ostali v Idriji.

Kaj je novega na deželi

VEDRIJAN.

V redkih slučajih se sliši ime naše vasi. Nekateri mislijo, da fantje pri nas spijo, pa ni tako, ker se prav krepko med seboj pretepajo.

Tako se je zgodilo tudi v nedeljo, ko smo praznovali slovesnost sv. Ane. Fantje so se počastili z bunkami, klofutami in brcami, videli smo strgane obleke in razbite glave. Sicer pa niso vsi taki, kajti dobijo se med nami tudi dobri in pametni mozje in fantje. A kaj to pomaga, ko imamo v vaši četo razgrajčev, ki ne pustijo ljudi ne po noči in ne po dnevi pri miru. Stariši pazite na svoje sinove in ne dajajte jim potuhe, kajti

prišel bo dan težkega računa.

Ali ne vidite kako smo že tepeni? Kaj porečejo naši sodeželani? Ali ne veste kako nam pravijo? Ali ni bolje da pijete malo menj vina, si naročite čisto pise in se izobražite? Ali ima vsaka hiša Gor. Stražo? Kje so drugi podučni slovenski listi? Naročite jih, pa se ne bojte topli med seboj. Zakaj nimamo kat. društva ali pevski zbor, ki smo ga neobhodno potrebni? Zbudite se iz spanja in složno ustanovimo društvo, potegnite se ne bo nobeden več tepel in ne bo treba dajati zdravnikom denar, da pošije ne. To vam tiho na uho pove: Vastan.

DORNBERG.

Prejeli smo člančič od našega dopisnika, ki ga v njegovo obrambo priobčimo:

«Iz Dornberga se v «Novi Dobi» 27. 7. zaletavamo v dopisnika «G. S.», ker je povedal marsikatero britko resnico o poteku prefektovega sprejema. Kdo je dopisnik «Nove Dobe»? Človek, ki je bil med vojno patrijotičen socialist, po vojni, dokler so bila znamenja na nebu, komunist in ob volitvah, «ker je videl krivice, ki se gode nam Slovincem», narodnjak. Ne dolgo tega je bil še najhujši antifašist, a danes ga pogledite, je fašist! Bog me, lahko si častitajo «tam gori ob pridobitvi jeklenega značaja. — Novodobar, ne sklicujte se na «ime in dobrobit ljudstva», kajti ta poteza se križa z Vašim značajem. Ako vidite Vi v spreminjanju nazorov politično spretnost, vidimo mi v tem umazano, neukrotljivo sebičnost — beganje za koritom! Ime zahtevate naj objavim. Ne mislite, da se bojim, čakam samo prostejših časov. — Zgodovina bo pisala o nas: »Trpeli so in izpostavljeni so bili tudi zapeljivim vabam, a ostali so značajni!« Sebični mešetarji našega ljudstva bodo pa veljali za Judeže Iškarijote.

Vaš: «Gospod».

CRNI VRH nad Idrijo.

Dne 19. julija t. l. je umrla v Zadlogu 8. Ivana Rupnik, sestra pok. slovenskega pisatelja dr. Franciška Lampeta in mati gg. Franciška Rupnika, kurata na Ubeljskem pri Postojni ter br. Paskala Rupnika, šolskega brata na Dunaju. Zalutjočim ostalim naše sožalje, blagi pokojnici pa večni mir in pokoj!

IZ VIPOLŽ.

Dne 22. julija je priredilo naše društvo «Vrtec» veliko veselico na prostem. Igrana je bila kot glavna točka sporeda Volcova drama «Na dan sodbe» in burka «Zamorec». Igralci drame so dobro pogodili svoje vloge, dasiravno je bilo med temi mnogo začetnikov. Predvsem sta dobro igrala Marta, žena Logarja in lovski tat Cestnik, katerima se je poznalo, da sta bila zelo poglobljena v vlogo. Častitamo! Zelo žalostno pa je bilo to, da so se nekteri smejali pri najbolj žalostnih prizorih. Pričakujemo, da se bodo prihodnjič v takih slučajih vzdržali vsaj smeha. Burka «Zamorec» nam je nudila obilo užitka. Posebno nam je ugajal berač Malha s svojo naivnostjo. Pevske točke so bile dobro izvršene razen prve, pri kateri se je opazila v začetku disonanca. Srčkane deklamacije, ki jih je deklamirala mala deklica, so nam zelo ugajale. Med odmori je dobro udarjal tamburaški zbor iz Vrtojbe. Delovala sta tudi šaljiva pošta in srečolov.

Pričakujemo, da nam vipolško društvo v kratkem nudi podobno prireditvev in s tem pokaže svoj napredek. Zdravo! Gledalec.

SOLKAN.

V ponedeljek 30. m. m. je prevzel posle županstva novi komisar g. Ivan Nibrant, zidarski mojster in veleposestnik. Predaja je trajala do srede. Novi komisar simpatizira s fašistovsko stranko. V prejšnjem obč. odboru je bil svetovalec. Pri zadnjih volitvah je propadel s svojo tretjo stranko, ki je dosegla 55 glasov nasproti 272 glasovom komunistov in 227 glasovom združene narodne stranke.

GOSPODARSTVO.

Zemljiški dohodek in pravice kmeta

Zemljiški dohodek in pravice kmeta.

Od raznih strani prihajajo na uredništvo «Gor. Straže» vprašanja, kaj naj napravijo kmetje proti ugotovitvi zemljiškega dohodka od strani davčnih uradov.

«Gor. Straža» je v št. 34. 35. in 37. natančno pojasnila dayek o zemljiškem dohodku in v št. 37. je tudi pojasnila postopanje pri rekurzih in pritožbah proti uradni ugotovitvi zemljiškega dohodka za vsakega posameznega kmeta.

V številki 37. «Gor. Straže»

smo poročali, da morajo davkarje prirediti seznam davkoplačevalcev v eni občini, v katerem morajo navesti:

- 1.) Priimek, ime, očetovstvo in bivališče poljedelca;
- 2.) občino in okraj, kjer leži zemljišče;
- 3.) obseg in kulture (panoge) zemljišča;
- 4.) napovedani čisti dohodek;
- 5.) po davkarji potrjeni odobreni ali pa uradno določeni čisti dohodek. Isto tam smo tudi poročali, da morajo davkarje poslati te sezname županstvu do 25. julija, ki jih morajo postaviti do 1. avgusta davkoplačevalcem na vpogled. Davkoplačevalci na imajo pravico se pritožiti proti previsoko odmerjenim dohodkom, in sicer morajo vložiti prvi rekurz na županstvo do 20. avgusta.

Davkarilje so delo točno izvršile

in županstva so že po veliki večini prejela zgoraj omenjene davčne sezname ter jih razglasila. Zato pojdite kmetje vsi na županstvo in

prepričajte se,

- 1.) ali je davkarija potrdila, odnosno odobrila čisti zemljiški dohodek in dohodek iz živine, ki ste ga vi naznanili pred enim mesecem;
- 2.) ali je davkarija zvisala čisti dohodek, ki ste ga vi prijavili;
- 3.) ako ste pa zanemarili napoved, potem je davkarija uradno odmerila zemljiški dohodek.

Kaj boste storili?

- 1.) V prvem slučaju se morate zadovoljiti, ker ne morete rekurirati proti visini zemljiškega dohodka, ki ste ga sami izračunali in prijavili;
- 2.) v drugem slučaju pa se lahko pritožite proti previsoko odmerjenemu dohodku; ni vredno se pritožiti, ako je razlika med prijavljenim in po davkariji odmerjenim dohodkom malenkostna: n. pr. 50 cent., ali pa par lir, ker se mora rekurirati na tako zvani «carti bollati», ki stane 1.20 lir.
- 3.) V tretjem slučaju se lahko tudi pritožite, ako se vam zdi uradno določeni čisti dohodek previsok; primerjajte svoje posestvo in svoje dohodke s posestvom in dohodki drugih davkoplačevalcev.

Kako in kdaj se boste pritožili?

Lahko greste na davkarijo in se tam po domače rečeno zglihate. Tako postopajo davkoplačevalci v starih italijanskih pokrajinah. Po večini imajo tudi uspeh, vselej se jim posreči izbiti nekoliko lir davka. Ta pot bo za naše kmete težko uspešna. Ne znajo se jokati in tarnati, da bi se smilili, pa tudi ne odločno nastopiti pred uradnikom, ki po veliki večini ne razume slovenskega jezika. Kdor je dovoljno sposoben in korajžen za to pot, naj jo poizkusi, drugače pa se morate

pritožiti pismeno

na «carti bollati», ki stane 1.20 liro in jo dobite v vseh tobakarnah. Pritožiti se morate do 20. avgusta na okrajno davčno komisijo potom domačega županstva. Okrajne komisije bodo resile rekurz do 30. septembra. Rekurzi se izlo-

žijo pri županstvu na vpogled od 16. do 25. oktobra. Do 5. novembra smeš rekurirati proti neugodnemu odgovoru okrajne davčne komisije na deželno davčno komisijo; ravno tako moras rekurz izročiti županstvu, ki ga mora do 10. novembra predložiti na pristojnem mestu. Proti odločitvi deželne davčne komisije se lahko pritoži na osrednjo davčno komisijo v Rimu.

Shranjujte naš list!

Ker v našem listu pojasnjujemo razne važne davčne in druge gospodarske zadeve, mora biti vsak skrbni posestnik naročen na «Goriško Strazo». Zakoni in predpisi se večkrat rabijo, zato shranjujte vse številke, kajti radi pomanjkanja prostora ne moremo o istem predmetu večkrat pisati.

Tajništvo Kmetisko-del. zveze.

VALUTA

Dne 3. avgusta si dal ali dobil:
za 100 dinarjev — 24.50 — 24.70 l.
za 100 avst. kron — 3.3 — 3.4 st.
za 1 dolar — 23. — — 23.10 l.
za 1 funt 105.30 — 105.50 l.

Vprašanja in odgovori.

J. H., Grahovo ob Bači.

Na Vaše vprašanje glede poštne hranilnice Vam sporočamo, da bo italijanska poštna hranilnica prevzela obveznosti, ki jih je imela bivša avstrijska napram italijanskim državljanom. Glede izplačila morate še potrpeti. Ko bo zadeva končno veljavno urejena, bomo javili.

K. M., Trnovo pri Kobaridu.

«Slovenka» izide v kratkem, in sicer dve številki skupaj!

V. F.:

Vaš brat bo služil 8 mesecev kakor vsi vojaki letnika 1901. Mogoče je pa tudi, da bodo smatrali one mesece, ko je bil na podlagi prošnje doma, za dopust ter mu jih vračunali v aktivno službovanje.

PROSVETNA ZVEZA.

Nova društva. Preteklo nedeljo se je ustanovilo prosvetno društvo v Kanalu in pozivilo izobraževalno društvo v Vel. Zabljah. Obema društvoma, v katerih je veliko idealnih fantov, želimo lepega razvoja!

Naš čolnič. Augustova številka izide ta teden. Se, enkrat opozarjamo naročnike, naj poravnajo naročnino, ali pa list vrnejo. Kdor pomotoma ni dobil kake številke, naj reklamira.

Slike dornberskega telovadnega nastopa lahko naročite pri g. Maksu Cirman-u, Via Casa rossa 4. Posamezne slike so po 2 liri, kartonirane po 6 lir.

Tamburice, 20 po številu, so na prodaj. Natančnejše informacije daje tajništvo «Prosvetne Zveze».

Rihemberg. Na bendimsko kvaternico 23./IX. t. l. priredi tukajšnje K. S. I. D. v proslavo petnajstletnice svojega obstoja večjo slavnost z izbranim sporedom, ki ga objavimo pozneje. Na to prireditve se že danes opozarjajo sosedna društva in so vabljeni k sodelovanju. Odbor.

LISTNICA UREDNIŠTVA:

Bohinjska Sredna Vas, A. U.: tudi, ampak iz naše države.

Il. Bistrica: samo obveznice, ne pa denar.

PROSVETA

Metlo v roke!

—O—

Prejeli smo naslednji dopis, ki ga radi priobčujemo:

Pod tem naslovom prinaša zadnja številka «Našega čolniča» uvaževanja vreden članek, iz katerega povzamemo samo par misli. — Veseli nas živahni kulturni pokret po deželi, ki se kaže posebno v marljivem snovanju društev in društvenih prireditvah. Opazujemo, da se je v vseh, kjer se je društvo nele ustanovilo, ampak tudi prav vodilo, odprla mladini nova pot, da jo je sram hoditi po blatnih kolovozih in da ne pada več tako pogosto v pijančevanje, ponočnjaštvo in pretepanje. Tako društvo je sreča za vas in za družine, ker pomete gnoj, da ga ni vsaj po glavni poti, po kateri hodijo tujci in nas opazujejo.

Ni pa še dovolj, da društveno delovanje odstranja gnilobo, treba je, da vrši še važnejšo nalogo, namreč da ohrani ljudstvo zdravo, telesno in moralno. Lahko je podirati mostove, po katerih naj se reši mladina iz nemoralnih mlakuž, a težko jih je zidati. Zalibog, da se dobe še društva po deželi, čeprav jih je malo, ki igrajo več vlogo rušilcev kot pa zidarjev prave kulture. Brez dvoma so to predvsem ona društva, ki imajo program, ki obstoji edino v plesu. Protestiramo, da si nekatera taka društva nadevajo priimek: prosvetna, bralna, izobraževalna, ker s svojim delovanjem samo smešijo in izpodkopujejo ugled vsakega kulturnega društva, ki količkaj drži nase.

Kadar je prišlo društvo do tega, da članstvu ne more nuditi drugega kot ples, je odplesalo na kulturnem pozorišču. Takim društvom mora javnost odpovedati podporo. Zato tudi «Goriška Straža» ne sme objavljati nobene notice, v kateri se posredno ali neposredno vabi na ples. Kdor se

še v teh težkih letih narodnega trpljenja ni spametoval, ne spada v kulturna društva in ne v kulturni list.

Najvažnejšo izobraževalno in vzgojno nalogo vrše društva brezdvomno zlasti z gledališkimi predstavami, seveda pod pogojem, da so predstave vsebinsko res kaj vredne. Hvala Bogu, da imamo Slovenci precej lepih, umetniško in vzgojno zasnovanih predstav, v katerih narod gleda samoga sebe v svojih dobrih in slabih lastnostih. Zadnje čase pa opazujemo, da vpriparjajo nekatera društva igre, brez vsake umetniške in vzgojne vsebine. Glavna stvar je smeh, ki navadno najbolj vleče ljudi skupaj, zato pa društva igrajo same burke, ki so semtertje precej robate. Vendar takim društvom še ne bi šteli teh prireditvev v zlo, ker imajo vseeno predvsem namen človeka razveseliti, ne pa podivjati. Na vsak način pa moramo ožigosati ona «kulturna društva», ki spravljajo pod najrazličnejši pretvezami na oder igre, v katerih se direktno ali indirektno smeši morala in med pričujoče občinstvo, med katerimi je veliko nedozorele mladine, meče strup. Zadnje čase po nekod igrajo «Stare grehe», «Ploho» i. t. d. Ne vemo, ali se režiserji zavedajo, da ni na teh igrah prav ničesar, kar bi udeležence dvigalo v kulturi. Nasprotno! Površno pojmovanje, hlastanje za prizori, nalašč pretirano igranje in namigavanje vplivajo na gledalce brezdvomno slabo. Smeh, opombe in medkljici potrjujejo to resnico. Ako v resnici režiserji po deželi nimajo boljših in primernejših igrokazov, naj zaprejo svoje odre bodo imeli manjšo škodo oni in narod. Umevno, da «Goriška Straža» ne sme podpirati tega dela in da omenjenih iger ne bo priobčevala. Kar služi zdravi prosveti, to podpirajmo vsi, kar pa povzroča gnilobo in dela smeti, za to imejmo le eno sredstvo: t. j. vzemimo metlo v roke!

Naša zavarovalnica L' „UNION“

je največji svetovni zavod. Kapital v veljavi čez 70 milijardov frankov. Ustanovljen: l. 1828.

Generalni zastopnik AUGUST RAVNIK

Gorica, Corso V. E. 28-I.

Zastopniki se še sprejmejo.

Pekate to je jed
Rad jih je gospod in kmet
So najcenejše, ker se zelo nakuhajo

Sivalni stroj za čevljarje skoraj nov je na prodaj v ulici Dreossi št. 5, pritličje.

Agencija Fr. Bajt. Gorica, Via Corno 13, I. izvršuje občinam in posameznikom pisarniška dela, račune, vloge, prestave in prepise ter posreduje v raznih zadevah.

Slovensko kmetijsko društvo v Gorici naznanja vsem članom in drugim interesentom, da je preselilo s 1. avgustom 1923 svoje uradne prostore v hišo »Goriške ljudske posojilnice« v Gorici, Via Giosuè Carducci št. 7 prvo nadstropje - prej Gosposka ulica. - Vhod se nahaja na dvorišču druga vrata na levo. Skladišče se nahaja v isti ulici št. 6 nasproti urada, kar bo gotovo v korist članov.

Širite Naročajte
Berite
„Goriško Stražo“.

VABILO

k občenemu zboru »Kmetijskega društva v Biljah«, ki se bo vršil v društveni gostilni dne 19. t. m. ob 4½ popoldne, s sledečim dnevnim redom: 1) Poročilo načelstva in nadzorstva. 2) Računski zaključek od l. 1916 dalje. 3) Volitev načelstva in nadzorstva. 4) Slučajnosti.

V slučaju, da ob določeni uri ni zadostno število udov, se bo vršil pol ure kasneje drug občni zbor, ki bo sklepal veljavno brez ozira na število navzočih glasov.

Na novo obnovljena

Tovarna sodovk in pokalic v Podgori se priporoča cenj. krčmarjem in gostilničarjem v mestu in na deželi.

Nemec in Perko, Podgora.

Nova hiša z zemljiščem za zidanje v Gorici je na prodaj za 20.000 Lir, oziroma po pogodbi. Naslov lastnika Trst - Via Carlo Stuparich 4.

Izkušeni civilni geometer

DOMENICO ROCCO

bivši geometer I. reda na zemljiški knjigi - Gorica, Corso Vitt. Em. 34

ADRIA ČEVLJI

izdelek „Čevljarske zadruge v Mirnu“

Lastne prodajalne:

GORICA, Corso G. Verdi 22
TRST, Via dei Rettori 1.

Ivan Cotič

kamnoseški mojster

SOVODNJE pri GORICI

se priporoča cenj. občinstvu za izdelavo nagrobnih spomenikov in drugih v to stroko spadajočih del.

ZDRAVNIK

dr. Rado Sfiligoj

se je vrnil ter ordinuje za kirurgijo, porodništvo in ženske bolezni

v Gorici, Via Mameli št. 8-I.
od 9. — 11. in 14. — 15.

ZDRAVNIK

Dr. Lambert Mermolja

se je naselil v Idriji in sprejema v hiši Jerice Kavčič nasproti ljudske šole (pri Brezničanu) od 9-12 h in od 2-4 h popoldne.

Slovenska učiteljica ima prosto službo v Doberdobi; naj se zgleda ali piše v občinsko pisarno.

Župan: GERGOLET.

POZOR!

na staro slovensko trdiko

Razprodajam pohištvo po jako znižanih cenah in sicer:

Omare	od 200 lir naprej
posteljnake	90 " "
vzmeti (sušte)	70 " "
blazine	60 " "
kompletne spalnice 800	" "

Velika izbira navadnih in finejših sob, kakor tudi železnih posteljnjakov.

Priporoča se

Ant. Breščak

največja zaloga pohištva na Goriškem z lastno tovarno v Gorici, Via Carducci 14 (prej Gosposka ulica) in V. C. Favetti št. 3

Kmetovalci!

Kdor želi **TOMAŽEVO ŽLINDRO**, kalijevo sol ali druga umetna gnojila, naj jih naroči pri domači hranilnici ali zadrugi, v Goriški okolici pa pri

Zadružni Zvezi v Gorici

Corso Giuseppe Verdi 37, I. nadstropje.

„Katoliško tiskovno društvo r. z. z. os. z. v Gorici“

naznanja

slavnemu občinstvu,

da je otvorilo svojo lastno

ZADRUŽNO TISKARNO

V GORICI

RIVA PIAZZUTTA št. 18

:: Naročila sprejema knjigarna K. T. D. Via Carducci št. 2 (Montova hiša). ::